

УДК 336.14

О. П. Заруцька,

д. е. н., завідувач кафедри банківської справи та фінансових послуг,

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ORCID ID: 0000-0001-7870-9608

С. В. Качула,

д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ORCID ID: 0000-0003-2540-862X

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.18.28

ФІНАНСОВА САМОСТІЙНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ПІДГРУНТЯ ЇХ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

O. Zarutska,

Doctor of Economic Sciences, Head of the Department of Banking and Financial Markets, University of Customs and Finance, Ukraine

S. Kachula,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State University of Agriculture and Economics, Ukraine

FINANCIAL INDEPENDENCE OF LOCAL BUDGETS AS A BASIS FOR THEIR SUSTAINABILITY IN THE CONDITIONS OF BUDGET DECENTRALIZATION

У статті досліджується важлива складова системи комплексної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів — фінансова самостійність. Показано, що наслідком поглиблення децентралізації влади в Україні є зростання самостійності місцевого самоврядування з формування місцевих бюджетів, що потребує чіткого дотримання бюджетних правил щодо збалансованості їх доходів і витрат. Сучасні виклики і загрози та поглиблення процесу бюджетної децентралізації у фокусі уваги концентрують питання забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів у поточному та середньостроковому періоді. Показано, що фінансова стійкість місцевих бюджетів забезпечується наявністю достатніх власних фінансових ресурсів, а також здатністю самостійного, прозорого для громади прийняття рішень органами місцевого самоврядування щодо їх формування і використання. Оцінка фінансової самостійності місцевих бюджетів України впродовж 2015—2020 років свідчить про її зниження в 2020 році. Показано, що фінансова самостійність виступає важливим параметром при оцінюванні фінансової стійкості місцевих бюджетів. Взаємозв'язок фінансової самостійності та фінансової стійкості місцевих бюджетів обумовлюється необхідністю посилення відповідальності за прийняті на місцях рішення та потребує укріплення інституту довіри для зміцнення податкової складової доходів місцевих бюджетів. Окреслено основні проблеми забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів, як важливої складової їх фінансової стійкості, та заходи, що сприятимуть її подальшому зміцненню.

The article examines such the component of the system of comprehensive assessment of financial stability of local budgets — financial independence. It is shown that the consequence of authority decentralization deepening in Ukraine is an increase of local self-government independence in the formation of local budgets, which requires strict compliance with budgetary rules for balancing their revenues and expenditures. Current challenges of exogenous and endogenous nature and deepening the process of budget decentralization focus on ensuring the financial stability of local budgets in the current and medium term. It is shown that local budgets financial stability is ensured by sufficient own financial resources availability, as well as the ability of independent, transparent for the community decision-making on funds formation and use by local authorities and local governments. An assessment of the financial independence of local budgets of Ukraine during 2015—2020. The results of the analysis demonstrate the effectiveness of decentralization reform in Ukraine and at the same time a certain increase in the financial independence of local self-government. Negative

endogenous and exogenous factors, primarily the COVID-19 pandemic, have led to a deterioration in local budgets and a decline in their financial independence in 2020. It is shown that financial independence is an important parameter in assessing the financial stability of local budgets. The relationship between financial independence and financial stability of local budgets is due to the need to strengthen responsibility for local decisions and strengthen the institution of trust to strengthen the tax component of local budget revenues. The main problems of ensuring the financial independence of local budgets, as an important component of their financial stability, and measures to further strengthen it are outlined.

Ключові слова: місцевий бюджет, фінансова самостійність, фінансова стійкість, доходи бюджету, податки, міжбюджетні трансферти.

Key words: local budget, financial independence, financial stability, budget revenues, taxes, intergovernmental transfers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку суспільства потребує посилення самостійності місцевого самоврядування з метою кращого задоволення локальних потреб населення, вирішення питань соціально-економічного розвитку територій та забезпечення участі громади в управлінні місцевим бюджетом у аспекті визначення пріоритетів бюджетної політики. Активізація реформи децентралізації в Україні зумовила подальше зростання ролі місцевих бюджетів, розширила їх фінансові можливості у аспекті впливу на розвиток громад. Водночас новий етап реформування відбувається у мовах екзогенних і ендемогенних загроз та викликів, зумовлених необхідністю зростання витрат державного та місцевих бюджетів на потреби охорони здоров'я, підтримку реального сектора економіки, зокрема підприємств малого і середнього бізнесу, а також реалізацію соціальних програм. Складний перебіг економічних і соціальних процесів у сучасних умовах обумовлює необхідність посилення уваги до місцевих бюджетів у аспекті їх фінансового стану, зокрема фінансової стійкості та самостійності.

Особливої актуальності набуває питання щодо можливості місцевої влади виконувати свої функції та зобов'язання, передбачені чинним законодавством в умовах кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, економічні кризи закономірно призводять до скорочення фінансування місцевих бюджетів з боку центральної влади, що актуалізує дослідження питання фінансової самостійності органів місцевого самоврядування як підґрунтя забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів у поточному та середньостроковому періоді.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанню розширення фінансової самостійності місцевого самоврядування приділяється значна увага у наукових дослідженнях. Особливої уваги зазначена проблема набула на тлі активізації процесу децентралізації в Україні, оскільки умовою існування фінансово спроможної територіальної громади насамперед є можливість формування достатніх фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, що дозволить успішно реалізувати пріоритетні напрями бюджетної політики на рівні територіальних утворень [3], так і загалом — бюджетну стратегію суспільного розвитку, що ґрунтовно досліджено І.Я. Чугуновим [16]. Наукові здобутки щодо теоретичних та практичних засад фінансової самостійності місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації висвітлено у наукових працях Т.Г. Бондарук, О.П. Кириленко, А.І.Катан, С.В. Качули, А.А. Костирко, М.О. Кужельва, І.О. Луніної, І.Я. Чугунова, А.В. Лисяк, В.Ф. Мартиненко та інших.

О.П. Кириленко, досліджуючи фінансову незалежність місцевого самоврядування зазначає, що "її головною ознакою є володіння і самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на ці органи" [7]. М.О. Кужельв та В.В. Плахотнюк стверджують, що "надання гарантій фінансової незалежності місцевим органам влади є об'єктивною необхідністю формування нових економічних відносин в Україні" [9]. А.С. Нестеренко характеризує "можливість органів місцевого самоврядування самостійно здійснювати фінансове забезпечення власних повноважень за рахунок власних доходних джерел" [11] як фінансову ав-

Таблиця 1. Доходи місцевих бюджетів України в 2015—2020 роки, млн грн

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Податкові надходження	98218,4	146902,3	201005,1	232532,9	270545,8	285 571,5
Неподаткові надходження	20148	21859,2	25973	28033,5	26108,4	21 464,4
Доходи від операцій з капіталом	1628,1	1402,5	1873,6	2143,5	2928,8	3 473,1
Цільові фонди	403,9	495,1	619,9	678,1	601,9	649,4
Разом доходів	120480,2	170747,9	229495,4	263482,1	300229,3	311 304,8
Офіційні трансферти від органів державного управління	173980	195395,3	272602,9	298939,7	260302	160 177,1
Всього доходів	294460,2	366143,1	502098,3	562421,8	560531,3	471 481,9

Джерело: [10].

тономію. В.Ф. Мартиненко, С.В. Архипенко і В.А. Шепелюк розглядають фінансову незалежність органів місцевого самоврядування як важливу умову побудови демократичної держави та зазначають, що вона "характеризує незалежність держави в цілому, рівень демократичних прав і свобод громадян, потенційні можливості її економічного розвитку" [12].

Місцеве самоврядування у тлумаченні Європейської хартії місцевого самоврядування можливе лише за умови надання органам місцевого самоврядування фінансової автономії в юридично обов'язковому порядку, за якого існує гарантія наявності достатніх власних фінансових ресурсів та водночас — здатність незалежно приймати рішення щодо їх використання [5].

Т.Г. Бондарук, І.С. Бондарук і М.В. Дубина [2], Л.А. Костирко і Н.Ю. Велентейчик [8], І. Гнидюк [4] та інші дослідники розглядають фінансову самостійність бюджету як складову комплексної системи оцінювання стійкості місцевих бюджетів. Узагальнення різних підходів вчених дозволяє стверджувати, що фінансова самостійність тісно пов'язана з фінансовою стійкістю місцевих бюджетів та обумовлює її.

Попри значну кількість ґрунтовних наукових праць з обраної тематики, питання забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів залишається актуальним. Подальшого вирішення потребує пошук шляхів зміцнення доходної бази місцевих бюджетів в частині податкових надходжень, додаткових фінансових ресурсів наповнення доходної частини місцевих бюджетів, а також подальше удосконалення фінансових засад децентралізації влади в Україні.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення сучасного стану фінансової самостійності місцевих бюджетів

та вироблення пропозицій щодо зміцнення їх фінансової стійкості в умовах впливу негативних екзогенних факторів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова стійкість місцевого бюджету відображає його здатність гнучко реагувати на вплив екзогенних і ендогенних факторів і відновлювати рівновагу на певному часовому інтервалі до безпечного рівня та характеризує можливість місцевої влади виконувати свої зобов'язання щодо забезпечення добробуту населення та соціально-економічного розвитку певної території. Процес забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів потребує підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування за прийняті рішення, забезпечення прозорості їх реалізації за умов розширення фінансової самостійності, як наслідку бюджетної децентралізації.

Під фінансовою самостійністю розуміють фінансову спроможність органів місцевого самоврядування забезпечити соціально-економічний розвиток підпорядкованої території у межах юридично закріплених зобов'язань та передбачає певну самостійність у формуванні й використанні коштів певного місцевого бюджету [10]. Фінансова спроможність органів місцевого самоврядування тісно пов'язана з їх можливостями щодо формування місцевих бюджетів.

Розглянемо динаміку доходів місцевих бюджетів України за 2015—2020 рр. (табл. 1).

Як свідчать дані таблиці 1, впродовж 2015—2018 років спостерігається позитивна динаміка щодо надходження доходів до місцевих бюджетів: у 2015 загальна сума доходів становила 294460,2 млн грн, а в 2018 році — 562421,8 млн грн. Водночас у 2019 році, порівняно з попереднім роком, доходи місцевих бюджетів зни-

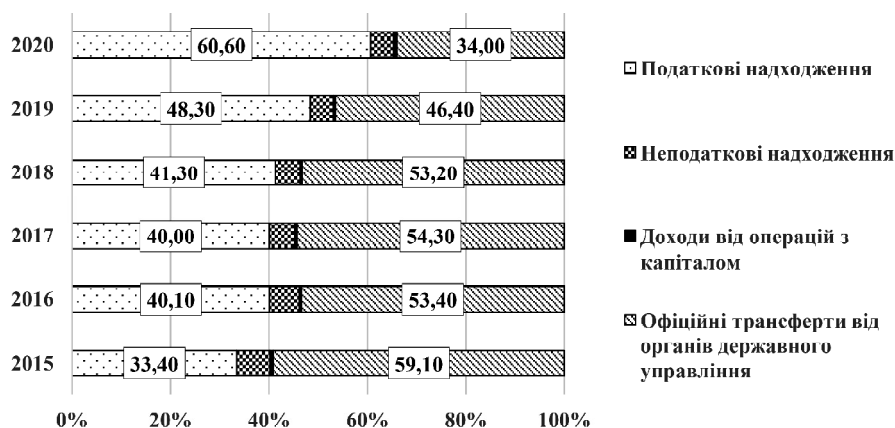

Рис. 1. Структура доходної частини місцевих бюджетів України, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами.

зилися. У 2020 році порівняно з 2019 роком відбулося суттєве зменшення загальних доходів місцевих бюджетів України — на 15,9%. Натомість динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів України за аналізований період характеризується збільшенням їх абсолютних сум (темп зростання становить 290,8%). Динаміка неподаткових надходжень, надходжень від операцій з капіталом та цільових фондів є неоднозначною протягом досліджуваних років. Втім, оскільки податкові надходження становлять основу власних доходів місцевих бюджетів, загальна сума доходів до місцевих бюджетів України без урахування міжбюджетних трансфертів також мала стійку тенденцію до збільшення (темп зростання становив 258,3%).

Вагому роль у формуванні доходів місцевих бюджетів в Україні відіграють офіційні трансферти. Водночас у 2020 році відбулося значне скорочення суми офіційних трансфертів від

органів державного управління порівняно з 2018—2019 роками. Це пояснюється скороченням або скасуванням фінансування різних регіональних програм розвитку внаслідок пандемії COVID-19. Темп зростання офіційних трансфертів до місцевих бюджетів у 2020 році, порівняно з 2019 роком становив 61,5%. Таким чином, несприятлива економічна ситуація призвела до скорочення фінансової допомоги місцевим бюджетам з боку центрального уряду, що негативно відображається на соціально-економічному розвитку територій та забезпеченні добробуту населення, а також вимагає від органів місцевого самоврядування оптимізації видатків або пошуку додаткових джерел залучення коштів для реалізації соціальних програм. На рисунку 1 представлена структура доходів місцевих бюджетів України за 2015—2020 роки.

Отримані дані демонструють збільшення частки податкових надходжень в структурі за-

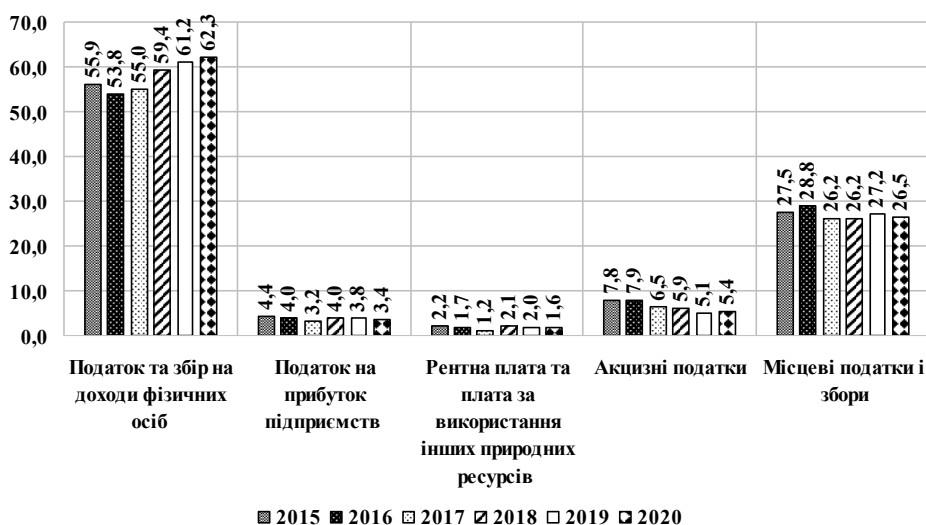

Рис. 2. Структура податкових надходжень до місцевих бюджетів України, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами.

Таблиця 2. Офіційні трансферти від органів державного управління місцевих бюджетам України в 2015–2020 рр., млн грн

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Дотації	7276,9	6836,6	21998,5	25166,1	25857,5	21617,4
Базова дотація	5261,9	4744,2	5815,5	8182,7	10367,3	13282,4
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я	0	0	14900	16500	14900	7900
Стабілізаційна дотація	2000	2000	1137,8	200	203,9	
Субвенції	166703,1	188558,7	250604,4	273773,7	234444,5	138559,6
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	44085,3	44512,5	51487,6	60423,8	70355,7	81224,4
Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	46177,0	44433,7	56220,1	61650,2	56108,1	14551,3

Джерело: [14].

гальних доходів місцевих бюджетів України та зменшення частки офіційних трансфертів з державного бюджету. Загалом, така структура на перший погляд характеризує посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів України. Проте реальне збільшення фінансової самостійності та незалежності спостерігається лише в 2015–2019 роках, оскільки структура доходної частини місцевих бюджетів у 2020 році обумовлена переважно скороченням їх фінансування з боку центрального уряду та втратами доходів внаслідок впровадження пільг з єдиного податку та сплати земельного податку.

Слід зазначити, що зростання навантаження на державний і місцеві бюджети, спричинене пандемією Covid-19 призвело до значного скорочення та призупинення фінансування більшості регіональних проєктів. Тому стверджувати, що зростання суми податкових надходжень свідчить про збільшення фінансової самостійності місцевого самоврядування, однозначно не можна. Адже дане зростання спричинене переважно інфляційними процесами в країні та збільшенням розмірів мінімальної заробітної плати, а не реальним зміцненням економіки території.

Розглянемо частку основних бюджетоутворюючі податкових надходжень до місцевих бюджетів України в 2015–2020 роках (рис. 2).

На рисунку 2 чітко прослідковується зростання податку та збору на доходи фізичних осіб (ПДФО) в 2020 році порівняно з 2015 р. як у відсотковому вираженні в структурі податкових надходжень (на 6,4 %), так і в абсолютному (у 2015 році його сума становила 54921,2 млн грн, а у 2020 році — 177826 млн грн). Також майже в

два рази зросла абсолютна сума надходжень від акцизних податків: у 2015 році вона становила 7684,6 млн грн, а у 2020 році — вже 15554,2 млн грн. Проте, розглядаючи структуру податкових надходжень, слід відмітити зменшення частки акцизних податків та значні темпи зростання надходжень від ПДФО.

Місцеві податки та збори також мали позитивну динаміку за аналізований період: у 2015 році сума надходжень до бюджету становила 27041,4 млн грн, а у 2020 році — 75686,3 млн грн. Водночас у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів України впродовж 2015–2020 років частка надходжень від місцевих податків та зборів має тенденцію до зниження.

Основу офіційних трансфертів від органів державного управління до місцевих бюджетів України становлять субвенції, в середньому за період їх частка в структурі офіційних трансфертів склала 92%. Значну питому вагу в структурі субвенцій до місцевих бюджетів займають освітня та медична субвенції (табл. 2).

У таблиці 2 відслідковуємо значне зростання частки освітньої субвенції в досліджуваному періоді: якщо у 2015 році вона становила 26,4% від загальної суми субвенцій, то у 2020 році — 58,6%. Поряд з тим значно скоротилась медична субвенція з державного бюджету: з 27,7% до 10,5%, що пов'язано з пандемією COVID-19 та зростанням видатків державного бюджету на боротьбу з її наслідками. Середня частка дотацій в структурі офіційних трансфертів складала 7,9%. Темп зростання дотацій та субвенцій з державного бюджету у 2020 році, порівняно з 2019 роком, склав 83,6% та 59,1% відповідно. Таким чином, у 2020 році значно скоротилися

обсяги фінансової допомоги місцевим бюджетам України з державного бюджету.

Проведений аналіз дозволив виявити, що гостро постає необхідність пошуку додаткових джерел наповнення доходної частини місцевих бюджетів для задоволення потреб населення та соціально-економічного розвитку територій в умовах кризи.

Наявність міцної фінансової ресурсної бази дає можливість органам місцевого самоврядування повною мірою виконувати покладені на них функції [11, с. 212]. М. Золлер-Вінклер, міжнародний експерт програми U-LEAD з Європою, констатує, що органи місцевого самоврядування в Україні і на сьогодні не мають належного обсягу фінансових ресурсів, які відповідають їхнім повноваженням і якими вони можуть розпоряджатися самостійно для ведення власних справ [5]. Основними причинами недостатньої фінансової самостійності місцевих бюджетів експерт визначає наявність таких проблем: обмежена здатність отримання власних доходів, недостатня база місцевих податків та зборів, переважання субсидій в офіційних трансфертах до місцевих бюджетів, слабкість української системи бюджетного вирівнювання, високий ризик втручання держави через широкий державний нагляд, наявність незрозумілих або дублюючих, а отже, недостатньо обґрунтованих фінансованих повноважень тощо [5].

Загалом, серед напрямів покращення фінансової самостійності місцевих бюджетів в Україні, заслуговують на увагу такі [1; 5—8; 10—13; 15; 17]:

- розвиток ринку муніципальних цінних паперів та ринку нерухомості (для зростання доходів місцевих бюджетів від місцевих запозичень та операцій з капіталом);

- підвищення інвестиційної привабливості територій, формування сприятливого інвестиційного клімату;

- збільшення частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень, посилення здатності генерувати власні доходи із власних джерел, встановлювати ставки та адмініструвати ці доходи;

- застосовувати заходи стимулювання місцевої влади щодо участі в міжнародних проєктах та отримання грантів на соціально-економічний розвиток територій;

- створення умов для детінізації бізнесу (що сприятиме зростанню надходжень від ПДФО та податку на прибуток);

- формування інституційних умов для подальшої реалізації принципів бюджетної децентралізації;

- уточнення та законодавче закріплення розподілу компетенцій щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади й органами регіонального та місцевого самоврядування.

Забезпечення збалансованості та стійкості місцевих бюджетів у поточному та середньостроковому періодах потребує ефективних управлінських рішень щодо створення реальних умов для активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, розвитку малого та середнього бізнесу на локальному рівні [19]. Відтак важливим доповненням до перелічених вище напрямів мають стати заходи щодо удосконалення інституційних умов забезпечення самостійності та фінансової стійкості місцевих бюджетів. Серед них — формування та зміцнення інституту довіри суб'єктів господарювання та населення громад до органів місцевого самоврядування, активне сприяння реалізації інституту соціальної відповідальності бізнесу на території присутності (зовнішньої) [18; 19]. Це потребує подальше посилення уваги до забезпечення прозорості використання коштів місцевих бюджетів, доступності і зрозумілості громаді звітів про їх виконання, більш активного залучення населення до формування бюджетних пріоритетів розвитку територій.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова самостійність місцевих бюджетів є однією з головних умов забезпечення децентралізації влади в Україні та виступає важливим параметром формування фінансово стійких місцевих бюджетів. Аналіз доходної частини місцевих бюджетів України дозволив виявити позитивні наслідки бюджетної децентралізації — посилення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування за роки реформи. Водночас і на сьогодні місцеве самоврядування в Україні не має достатньої фінансової спроможності у аспекті виконання всіх покладених на нього функцій та зобов'язань, що значно ускладнює соціально-економічний розвиток територій та потребує пошуку додаткових джерел наповнення місцевих бюджетів одночасно з оптимізацією видатків.

Для підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів в Україні, як підґрунтя їх фінансової стійкості, у фокусі уваги органів місцевого самоврядування мають бути такі ключові аспекти: подальше зміцнення доходної бази місцевих бюджетів

за рахунок створення сприятливого інвестиційного клімату, активізації інвестиційної та інноваційної діяльності у регіонах, сприяння розвитку інституту соціальної відповідальності бізнесу на основі формування та збереження інституту довіри у координатах взаємовідносин "органи місцевого самоврядування — бізнес — населення". Перспективою подальших досліджень є формування інституційних основ ефективної реалізації бюджетно-податкового контролю на місцевому рівні.

Література:

1. Батажок С.Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 2. С. 86—91.
2. Бондарук Т.Г., Бондарук І.С., Дубина М.В. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. Світ фінансів. 2019. Вип.2. С. 60—72.
3. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / Лисяк Л.В., Качула С.В., Роменська К.М. та ін.; за ред. Л.В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
4. Гнидюк І. Фінансова стійкість бюджету Вінницької області. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2017. № 3. С. 133—145.
5. Золлер-Вінклер М. Фінансова автономія — основа місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13610>
6. Катан А.І., Качула С.В., Демчук Н.І., Павлова Д.К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. Агросвіт. 2020. № 3. С. 3—12. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/2953>
7. Кириленко О. П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування. Фінанси України. 2001. № 1. С. 34—39.
8. Костирко Л.А., Велентейчик Н.Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. Фінансовий простір. 2016. № 1. С. 83—90.
9. Кужельєв М.О., Плахотнюк В.В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. Економічний вісник університету. 2018. Вип. 36 (1). С. 302—312.
10. Лисяк Л.В., Качула С.В., Біневич Ю.О. Зміни доходів та видатків місцевих бюджетів в процесі фінансової децентралізації: досвід ЄС в українських реаліях. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 1. С. 22—29. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.1.22

11. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП "Інформ. аналіт. агентство", 2019. 304 с.

12. Мартиненко В.Ф., Архипенко С.В., Шепелюк В.А. Джерела забезпечення фінансової незалежності місцевого самоврядування. Вчені записки Університету "КРОК". 2020. Вип. 4 (60). С. 39—46.

13. Нестеренко А.С. Фінансова самостійність місцевого самоврядування та її забезпечення. Митна справа. 2002. № 6. С. 88—92.

14. Статистичний збірник Міністерства фінансів. 2015—2020 роки. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

15. Татарин Н.Б., Войтович В.В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 11. С. 159—162.

16. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. К.: КНТЕУ, 2021. 532 с.

17. Lysiak L.V. Budgetary decentralization: the status and prospects of implementation in Ukraine / Challenges and prospects for the development of a new economy at global, national, and regional levels: collective monograph. Lviv-Torun: Liha-Pres, 2019. Pp. 55—72.

18. Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O., Filipova M., Kushnir A. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. Public and Municipal Finance, Vol. 9, Issue 1, 2020. Pp. 48—59. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09\(1\).2020.05](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05)

19. Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O., Ziu-zin V. Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2021. Vol. 11 (1). Special Issue XV. Pp. 73—82. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_17.pdf

References:

1. Batazhok, S. H. (2016), "Revenues of local budgets as a basis for financial independence of local governments", Formation of market relations in Ukraine, vol. 2, pp. 86—91.
2. Bondaruk, T. H., Bondaruk, I. S. and Dubyna, M. V. (2019), "Methodical tools for assessing the financial stability of local budgets of Ukraine", The world of finance, vol. 2, pp. 60—72.
3. Lysyak, L.V. (ed.), Kachula, S.V., and Romenska, K.M. (2015), Biudzhetna skladova realizatsii dominantnykh napriamiv suspil'noho rozvytku [Budget component of the implementation of dominant areas of social development], Dnepropetrovsk, Ukraine.

4. Hnydiuk, I. (2017), "Financial stability of the budget of Vinnitsa region", Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics, vol. 3, pp. 133—145.

5. Zoller-Vinkler, M. (2021), "Financial autonomy is the basis of local self-government", available at: <https://decentralization.gov.ua/news/13610> (Accessed 01 Sept 2021).

6. Katan, L.I., Kachula, S.V., Demchuk, N. I. and Pavlova, D. K. (2020), "Local budgets formation in the conditions of reforming public finances of Ukraine", Agrosvit, vol. 3, pp. 3—12. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.3.3

7. Kyrylenko, O.P. (2001), "Financial independence of local self-government", Finance of Ukraine, vol. 1, pp. 34—39.

8. Kostyrko, L.A. and Velenteichyk, N.Ju. (2016), "Methodical bases of the complex analysis of financial stability of local budgets", Financial space, vol.1, pp. 83—90.

9. Kuzheliev, M. O. and Plakhotniuk, V. V. (2018), "Formation of local budgets in the conditions of budget decentralization", Economic Bulletin of the University, vol. 36 (1), pp. 302—312.

10. Lysiak, L.V., Kachula, S.V. and Binevych, Ju.O. (2021), "Changes in local budget revenues and expenditures in the process of financial decentralization: the EU's experience in Ukrainian realities", Investments: practice and experience, vol.1, pp. 22—29. DOI: 10.32702 / 2306-6814.2021.1.22

11. Lunina, I.O. and Bondaruk, T.H. (2019), Publichni finansy ta mizhbiudzhetni vidnosyny [Public finance and intergovernmental relations], Kyiv, Ukraine.

12. Martynenko, V. F., Arkhypenko, S. V. and Shepeliuk, V. A. (2020), "Sources of ensuring the financial independence of local government", Scientific notes of the university "KROK", vol. 4 (60), pp. 39—46.

13. Nesterenko, A.S. (2002), "Financial independence of local self-government and its provision", Customs business, vol. 6, pp. 88—92.

14. Ministry of Finance (2021), "Statistical collection. 2015—2020", available at: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (Accessed 01 Sept 2021).

15. Tataryn, N. B. and Vojtovych, V. V. (2017), "Local budgets as a financial base of local self-government", Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. International Economic Relations and the World Economy Series, vol. 11, pp. 159—162.

16. Chugunov, I.Ja. (2021), Biudzhetna stratehiia suspil'noho rozvytku [Budget strategy of social development], Kyiv, Ukraine.

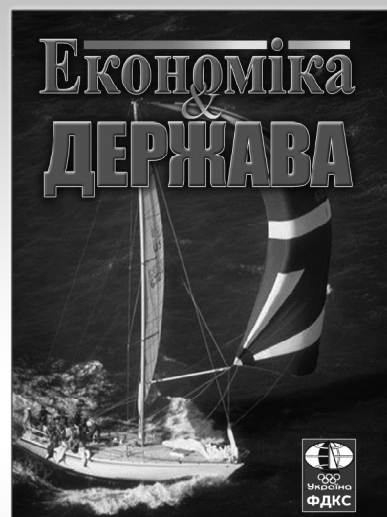
17. Lysiak, L.V. (2019), "Budgetary decentralization: the status and prospects of implementation in Ukraine", Challenges and prospects for the development of a new economy at global, national, and regional levels, Liha-Pres, Torun, Lviv, Ukraine, pp. 55—72.

18. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O., Filipova M. and Kushnir A. (2020), "Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine", Public and Municipal Finance, vol. 9 (1), pp. 48—59. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09\(1\).2020.05](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05)

19. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O. and Ziuzin, V. (2021), "Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect", AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, vol. 11 (1), Special Issue XV, pp. 73—82, available at: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_17.pdf (Accessed 01 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 17.09.2021 р.

**Науково-практичний журнал
«ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»**

Передплатний індекс: 01751

Виходить 12 разів на рік

наукове фахове видання України

З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643

Спеціальності – **051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.**

www.economy.in.ua

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73